

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІСНИК
АГРАРНОЇ НАУКИ ПРИЧОРНОМОР'Я
Науковий журнал

Виходить 4 рази на рік
Видається з березня 1997 р.

Випуск 1 (77) 2014

Миколаїв
2014

<http://visnyk.mnau.edu.ua/>

Засновник і видавець: Миколаївський національний аграрний університет.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №19669-9469ПР від 11.01.2013 р.

Згідно з Постановою ВАК України від 14.04.2010 р. № 1-05/3 видання включено до переліку фахових видань.

Головний редактор: В.С. Шибанін, д.т.н., проф., чл.-кор. НААНУ

Заступники головного редактора:

І.І. Червен, д.е.н, проф.
К.М. Думенко, д.т.н., доц.
В.П. Клочан, к.е.н., доц.
М.І. Гиль, д.с.-г.н., проф.
В.В. Гамаюнова, д.с.-г.н., проф.

Відповідальний секретар: Н.В. Потриваєва, д.е.н., доц.

Члени редакційної колегії:

Економічні науки: О.В. Шибаніна, д.е.н., проф.; Н.М. Сіренко, д.е.н., проф.; О.І. Котикова, д.е.н., проф.; Джулія Олбрайт, PhD, проф. (США); І.В. Гончаренко, д.е.н., проф.; О.М. Вишневська, д.е.н., доц.; А.В. Ключник, д.е.н., доц.; О.Є. Новіков, д.е.н., доц.; О.В. Скрипнюк, д.ю.н., проф.; О.Д. Гудзинський, д.е.н., проф.; О.Ю. Єрмаков, д.е.н., проф.; В.І. Топіха, д.е.н., проф.; В.М. Яценко, д.е.н., проф.; М.П. Сахацький, д.е.н., проф.; В.С. Дога, д.е.н., проф. (Молдова).

Технічні науки: Б.І. Бутаков, д.т.н., проф.; К.В. Дубовенко, д.т.н., проф.; В.І. Гавриш, д.е.н., проф.; В.Д. Будаков, д.т.н., проф.; С.І. Пастушенко, д.т.н., проф.; А.А. Ставинський, д.т.н., проф.; В.П. Лялякіна, д.т.н., проф. (Росія).

Сільськогосподарські науки: В.С. Топіха, д.с.-г.н., проф.; Т.В. Підпала, д.с.-г.н., проф.; Л.С. Патрєва, д.с.-г.н., проф.; В.П. Рибалко, д.с.-г.н., проф., академік НААН України; І.Ю. Горбатенко, д.б.н., проф.; І.М. Рожков, д.б.н., проф.; В.А. Захаров, д.с.-г.н., проф. (Росія); С.Г. Чорний, д.с.-г.н., проф.; М.О. Самойленко, д.с.-г.н., проф.; Л.К. Антипова, д.с.-г.н., доц.; В.І. Січкарь, д.б.н., проф.; А.О. Лимар, д.с.-г.н., проф.; А.П. Орлюк, д.б.н., проф.; В.Я. Щербаков, д.с.-г.н., проф.; Майкл Бьоме, проф. (Німеччина).

Рекомендовано до друку вченою радою Миколаївського національного аграрного університету. Протокол № 6 від 25.02.2014 р.

Посилання на видання обов'язкові.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

Адреса редакції, видавця та виготовлювача:

54020, Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9,

Миколаївський національний аграрний університет,

тел. 0 (512) 58-05-95, www.mnau.edu.ua, e-mail: visnyk@mnau.edu.ua

© Миколаївський національний аграрний університет, 2014

<http://visnyk.mnau.edu.ua/>

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОСЛИННИЦТВА

Ю.А. Кормишкін, здобувач

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтовано необхідність державної підтримки сільського господарства, зокрема галузі рослинництва. Визначено основні недоліки даного процесу та запропоновано шляхи розв'язання питання.

Постановка завдання. В умовах нестабільності та кризового стану економіки підвищення ефективності господарювання в аграрному секторі стає одним із найважливіших завдань. Адже стабільність функціонування всієї системи економіки неможливо уявити собі без врівноваженої чіткої роботи його основної складової. Тільки ефективне сільське господарство здатне забезпечити продовольчу безпеку держави в цілому, його стабільна робота створює умови функціонування для багатьох інших галузей.

Сучасними вченими-економістами доведено, що без втручання держави аграрний сектор не здатен вийти на стабільну орбіту. Тільки проаналізувавши існуючі, залишивши найцінніше та розробивши нові методи держпідтримки, можна надати сільському господарству поштовху до нового, більш прогресивного етапу його розвитку.

Рослинництво є невід'ємною складовою сільського господарства. Його продукція дозволяє забезпечити не тільки значну частину споживчого кошика, а й є фундаментом стабільної роботи тваринництва, і, безумовно, ряду переробних галузей. Саме необхідність пошуку шляхів удосконалення механізму державної підтримки рослинництва і сформувала мету нашого дослідження.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Багато науковців підкреслюють актуальність державного регулювання аграрного сектора економіки нашої країни. Цьому питанню присвячено роботи А. П. Макаренка, П. Т. Саблука, М. Я. Дем'яненка, М. Ю. Коденської, М. Х. Корецького та ін.

Звісно, що зроблений ними вклад у дослідження питання є не-оцінним, проте деякі аспекти залишаються невизначеними.

Виклад основного матеріалу. Протягом останніх років українським урядом було розроблено і прийнято ряд законів, спрямованих на подолання кризових явищ у галузі. Цими законопроектами передбачено створення умов для стабілізації функціонування аграрного сектора та спрямування його подальшого поступового розвитку.

Згідно з даними Департаменту агропромислового розвитку Миколаївської області, найбільшу питому вагу у загальному фінансуванні аграрного сектора має галузь рослинництва (рис.1, 2).

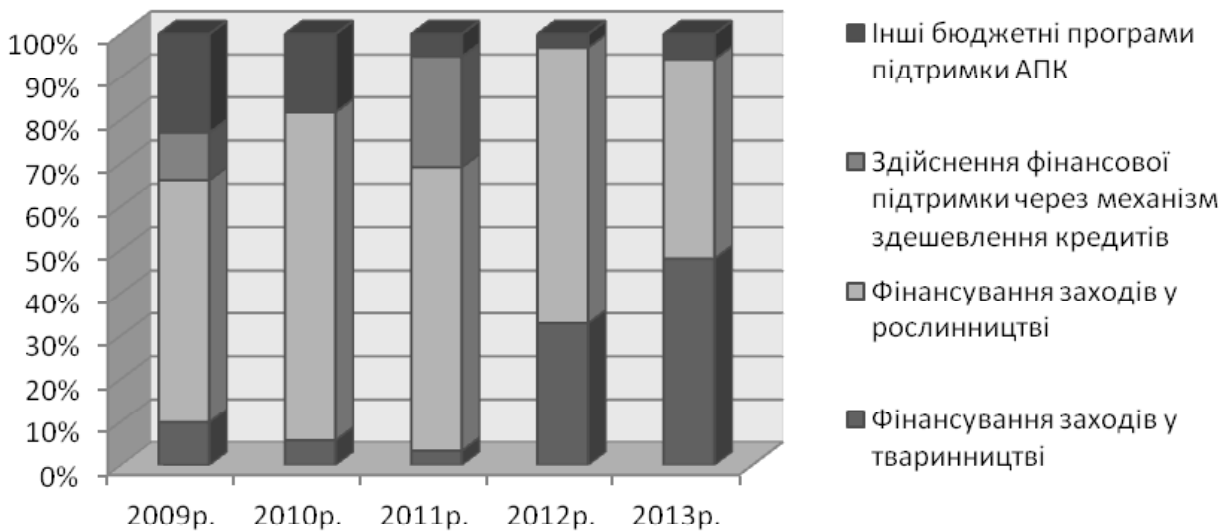

Рис. 1. Динаміка державної підтримки сільського господарства у Миколаївській області*

* розраховано за даними Департаменту агропромислового розвитку Миколаївської облдержадміністрації

У середньому за останні п'ять років на підтримку рослинницької галузі було виділено 62,6% всіх коштів. Однак, фінансування галузі значно скоротилося – на 15712,4 тис. грн, або на 64,4%, у 2013 році порівняно із 2009 роком (табл. 1). Протягом останніх двох років припинилося фінансування декількох напрямів: селекція, агрохімічна паспортизація земель та заходи по боротьбі зі шкідниками. Більш того, у 2013

році державна підтримка надавалася лише для розвитку садівництва та виноградарства.

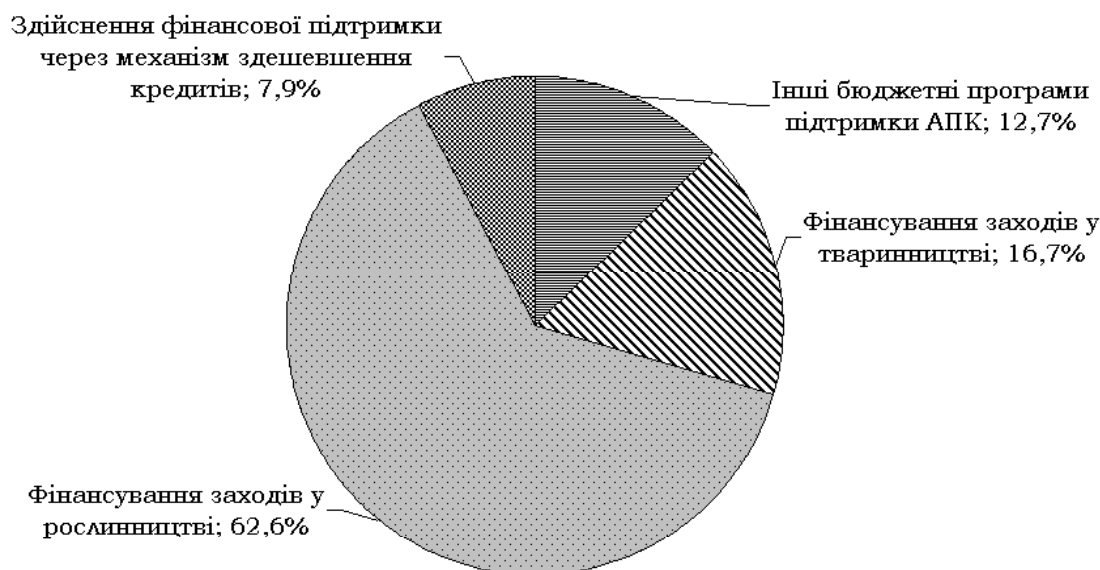

Рис. 2. Структура державної підтримки аграрного сектора області в середньому за 2009-2013рр.*

* розраховано за даними Департаменту агропромислового розвитку Миколаївської облдержадміністрації

Таблиця 1

Державна підтримка рослинництва у Миколаївській області, тис. грн*

Найменування видатків	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Часткова компенсація вартості електроенергії, спожитої сільгосппідприємствами для поливу сільгоспкультур на зрошуваних землях	702,2	1194,4	0,6	127,7	0,0
Дотація на гектар посівів зернових культур (цукрових буряків)	0,0	235,0	0,0	5042,7	0,0
Селекція в рослинництві	2169,5	1655,6	1506,8	0,0	0,0
Розвиток садівництва і виноградарства	21484,0	22909,2	17815,0	14005,1	8690,3
Агрохімічна паспортизація земель	37,0	37,0	0,0	0,0	0,0
Заходи по боротьбі зі шкідниками	10,0	87,7	66,8	0,0	0,0
Всього	24402,7	26118,9	19389,2	19175,5	8690,3

Більша частина коштів, спрямованих на підтримку сільського господарства області, виділяється із загальнодержавного бюджету і лише невелика частина, а саме 8,4% – із обласного.

Таким чином, дослідження показують значні перекоси у розподілі державних коштів, спрямованих на підтримку рослинництва. Виділимо окремі недоліки:

- незважаючи на значні кошти, що виділяються на підтримку аграрного сектора, багато підприємств залишаються збитковими та низькорентабельними, що свідчить про неефективність використання або спрямування коштів;

- невиправданим є використання коштів державної підтримки для субсидування тих підприємств, які і без цієї підтримки є високорентабельними;

- не розроблено механізм, який би стимулював підвищення ефективності виробництва за умови одержання державної допомоги.

Вивчивши низку літературних джерел та законопроектів щодо бюджетної підтримки галузі рослинництва, пропонуємо до використання наступну методику [2, 6]. Згідно з цією методикою, на основі визначення ефекту використання потенціалу земельних ресурсів у рослинництві, визначається величина необхідної державної підтримки.

Результативність використання потенціалу земельних угідь обчислюється за формулою:

$$ПЗ_i = \frac{\bar{Y}_i}{B_i} K_{мд}, \quad (1)$$

де $ПЗ_i$ – потенціал використання земельних угідь по i -й культурі; $\bar{Y}_i$ – середня урожайність i -ї культури, ц з 1 га; B_i – бонітет ґрунту, бал; $K_{мд}$ – коефіцієнт використання мінеральних добрив, який розраховується за формулою:

$$K_{мд} = 1 + \frac{B_{мд}}{B_{впр}}, \quad (2)$$

де $V_{\text{мд}}$ – витрати на мінеральні добрива; $V_{\text{впр}}$ – витрати на виробництво продукції рослинництва.

Скориставшись наведеними формулами, можна визначити результативність використання потенціалу земельних угідь по всіх культурах аграрного підприємства. Проте цікавим є застосування даної методики до визначення раціональних обсягів державної підтримки для певної сукупності агроформувань.

Наприклад, ведеться аналіз групи підприємств, які можуть бути згрупованими за територіальною приналежністю до району, області чи за природно-кліматичними зонами, або за якістю земельних угідь тощо. Для даної групи будується розрахункова матриця результативності потенціалу земель:

$$ПЗ = \begin{pmatrix} ПЗ_{11} & ПЗ_{12} & ПЗ_{13} & \dots & ПЗ_{1n} \\ ПЗ_{21} & ПЗ_{22} & ПЗ_{23} & \dots & ПЗ_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ ПЗ_{m1} & ПЗ_{m2} & ПЗ_{m3} & \dots & ПЗ_{mn} \end{pmatrix}, \quad (3)$$

де $ПЗ_{ij}$ – результативність використання потенціалу земельних угідь в i -му господарстві по j -й культурі.

Серед зазначених показників обирається максимальний і обчислюється матриця коефіцієнтів пропорційності, які характеризують, наскільки результати діяльності кожного підприємства наближені до результатів кращого з них. Після чого розраховуються коефіцієнти необхідної державної підтримки:

$$КДП_i = \frac{КП_{ij}}{\sum_{i=1}^m КП_{ij}}, \quad (4)$$

де $КДП_i$ – коефіцієнт необхідності державної підтримки; $КП_{ij}$ – коефіцієнт пропорційності по i -му господарству по j -й культурі.

Після цього, зважаючи на наявний фонд державної підтримки (державний чи обласний), визначається розмір необхідної допомоги:

$$ДП_i = КДП_i \cdot \Phi ДП, \quad (5)$$

де $ДП_i$ – розмір державної підтримки i -му господарству; $\Phi ДП$ – фонд державної підтримки (державний, обласний тощо).

Якщо розрахункова сума державної підтримки перевищує фактичну, то господарству потрібно надати допомогу в межах необхідної суми, залишок же розподілити між іншими підприємствами.

Таким чином, наведена методика дозволить скоротити кількість збиткових та низькорентабельних підприємств. Крім того, визначено, що чим вищим є коефіцієнт пропорційності, тим більше шансів у підприємства отримати допомогу, адже його рейтинг є вищим.

Звісно, що підприємство повинне планувати свою діяльність, однак спрогнозувати розвиток подій практично неможливо. Тобто не можна завчасно оцінити свої майбутні витрати та прибутки, адже специфіка сільськогосподарського виробництва така, що товаровиробники постійно знаходяться в умовах невизначеності та ризику. Тому, підприємець заздалегідь не може знати, чи буде йому надано необхідну фінансову допомогу і, таким чином, намагатиметься власними силами подолати збитковість та добитися якомога кращих результатів, тим самим підвищуючи свої шанси отримати державну підтримку за вказаної методики розрахунків. Отже, даний спосіб розподілу фонду державної допомоги дає можливість стимулювати товаровиробників до більш ефективної роботи.

Крім того, хотілося б відмітити, що, на нашу думку, доцільним було б пряме виділення коштів, коли виробник отримує можливість самостійно розпоряджатися наданими коштами та спрямовувати їх саме туди, де є нагальна потреба. Ніхто краще за самого підприємця не знає найбільш слабкі місця його виробництва. Тому, отримавши кошти, він має можливість чи то забезпечити господарство якісним насінням, чи то оновити парк техніки тощо.

Звісно, що визначення розміру державної підтримки потребує вхідної інформації щодо процесу виробництва в аграрних підприємствах. Тому доцільним є на державному рівні

організувати оперативний збір статистичної інформації, перевірки її достовірності в максимально короткі терміни після закінчення року з тим, щоб скоротити терміни виділення допомоги. Адже кошти потрібні підприємствам до початку нового виробничого сезону.

Державна підтримка сільгоспвиробників не повинна обмежуватися лише виділенням коштів. Для успішного розвитку сільського господарства в цілому та рослинницької галузі зокрема, необхідною умовою є об'єднання фінансових та адміністративних ресурсів. Це і розвиток мережі розповсюдження інформаційних ресурсів, кадрове забезпечення аграрних підприємств, консультаційна допомога тощо.

Одним із найважливіших, на нашу думку, напрямів державної підтримки повинна стати допомога у збуті продукції. Тільки реалізувавши вироблену продукцію за цінами, що можуть гарантувати прибуток, аграрії досягнуть розширеного виробництва. Для розв'язання даної задачі можуть слугувати, наприклад, ф'ючерсні контракти на певну продукцію, що укладаються на основі проведення тендерів. Звісно, бажаним є досягнення в цьому питанні прозорості та уникнення бюрократії і корупції. Укладання подібних контрактів, які стосувалися б, наприклад, забезпечення продовольством ряду державних установ (дитячі садки, школи, інтернати тощо), було б вигідним обом учасникам. Адже держава мала б можливість закуповувати продукцію, уникаючи ринкових (посередницьких) надбавок, в той же час товаровиробник мав би гарантований ринок збуту своєї продукції. Крім того, доцільним є організація сільськогосподарських оптових та роздрібно-оптових ринків, адже це дозволяє уникнути великих надбавок до початкової ціни за рахунок низки посередників.

Звісно, що наведені шляхи не є новими чи невідомими. Частково вони реалізуються в нашій державі. Проте хотілося б, щоб закони, які прийняті, реально працювали, щоб держава в першу чергу підтримувала саме безпосереднього виробника продукції, а не сприяла відтоку коштів через посередників.

Висновки. Стабілізація сільськогосподарського виробництва в цілому та рослинництва зокрема неможлива без суттє-

вої цілеспрямованої державної підтримки. Проте існуючі на сьогодні механізми визначення розмірів та розподілу бюджетних коштів є недосконалими і потребують подальшої якісної розробки. Запропонований механізм визначення необхідної фінансової допомоги дасть можливість не тільки підвищити ефективність функціонування багатьох підприємств, а і сприятиме стимулюванню їх діяльності.

Список використаних джерел:

1. Державна політика фінансової підтримки розвитку аграрного сектора АПК : монографія / [Дем'яненко М.Я., Саблук П.Т., Скупий В.М. та ін.]; за ред. М.Я.Дем'яненка. — К. : ННЦ ІАЕ, 2011. — 372 с.
2. Закшевский В.Г. Совершенствование финансового механизма регулирования регионального АПК // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. — 2000. — №10. — С.15-16.
3. Коденська М. Ю. Державна підтримка розвитку аграрного сектора економіки / М. Ю. Коденська // Економіка АПК. — 2013. — №6. — С.14-20
4. Корецький М. Х. Державне регулювання аграрної сфери у ринковій економіці : [монографія] / М. Х. Корецький. — К. : УАДУ, 2002. — 260 с.
5. Макаренко А.П. Наукові засади державного регулювання ринкової економіки у контексті його необхідності / А.П. Макаренко, Л.Ю. Мельник // Економіка та держава. — 2008. — №3. — С.68 - 70.
6. Шелковников С.А. Государственная поддержка аграрного производства в регионе / С.А. Шелковников, А.Т. Стадник, А.В. Крохта // Вестник АГАУ. — 2009. — №12. — С. 120-124.

*Ю.А. Кормышкин. **Механизм государственной поддержки растениеводства.***

Обоснована необходимость государственной поддержки сельского хозяйства, в частности отрасли растениеводства. Определены основные недостатки данного процесса и предложены пути решения вопроса.

*Y. Kormyshkin. **The mechanism of governmental support of crop production.***

The necessity of governmental support of agriculture in the whole and the crop production particularly is grounded. The main disadvantages of this process are defined. The ways to solve the problem are proposed.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

В.С. Шобанін. Зерновиробництву України – інноваційний розвиток	3
І.І. Червен, М.І. Кареба. Щодо розвитку ринку сільськогосподарських угідь в Україні	11
О.М. Вишневська. Конкурентні позиції сільськогосподарських підприємств	19
І.Т. Кіщак, Н.О. Корнева. Ефективність використання бюджетних коштів на стабілізацію чисельності поголів'я тваринництва у Миколаївській області	26
Л.П. Марчук. «Зелена» економіка : суперечності та перспективи розвитку	34
І.Г. Крилова. Соціально-вікові особливості участі жінок на ринку праці України.....	42
В.І. Криленко. Оцінка сільськогосподарської складової аграрного сектора у забезпеченні економічної безпеки України.....	49
Т.В. Калашнікова. Вплив державної підтримки на економічну стійкість сільськогосподарських підприємств	58
Н.Ю. Буга. Стан та проблеми аграрного сектора економіки України в сучасних умовах.....	64
Н.І. Климаш, С.Г. Бляшук. Стан та особливості розвитку аграрного сектора економіки в сучасних умовах.....	71
Н.В. Цуркан. Актуальні проблеми виробництва продукції багаторічних трав на півдні України.....	80
Л.І. Крачок Аспекти технологічної безпеки аграрної галузі в Україні та світі: порівняльний аналіз.....	86
Т.М. Висоцький. Аналіз державної підтримки рослинництва в Україні	93
Л.В. Сус. Перспективи стабілізації цінової ситуації в галузі тваринництва	100
Р.В. Данильченко. Міжнародний досвід функціонування та регулювання зернового ринку.....	109

Ю.А. Кормишкін. Механізм державної підтримки
рослинництва.....119

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

Л.К. Антипова. Роль абіотичних факторів у формуванні врожаю
насіння люцерни за різних укосів.....127

Н.В. Маркова. Агроекологічні аспекти вирощування гібридів
соняшнику в умовах Південного Степу України.....133

Н.М. Єфімова. Вплив мінеральних добрив на поживний
режим ґрунту та урожайність післяжинивних посівів проса в
агромеліоративному полі рисової сівозміни.....140

Б.І. Аврамчук. Формування висоти еспарцету посівного залежно
від елементів технології в правобережному лісостепу України ...148

Л.В. Гойсюк. Особливості водоспоживання кабачка за різних
строків сівби та схем розміщення рослин в умовах західного
Лісостепу України.....154

В.І. Гроза. Динаміка росту і розвитку перепелів при
вирощуванні з використанням наносрібла.....161

Н.В. Гребенюк. Особливості годівлі бугайців у період
вирощування до 6- місячного віку.....169

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

В.Р. Черлінка. Застосування гексагонально-растрової ЦМР у
дослідженнях хронологічно-хорологічної варіабельності ґрунтового
покриву.....176

А.Ю. Ліннік. Визначення діючої сили еластичного бича на
коренеплід цукрового буряка.....182

С.Г. Чорний, А. О. Жиленков, Л. М. Козаченко,

І.Л. Тітов. Алгоритмізація процесу оптимального керування
узагальненим показником якості для складних структур.....188

В.С. Подгуренко. Нагрузочная способность зубчатых муфт с
учетом погрешностей изготовления зубьев.....197

Наукове видання

Вісник аграрної науки Причорномор'я
Випуск 1(77) – 2014

Технічний редактор: *О.М. Кушнарьова.*
Комп'ютерна верстка: *М.Г. Алексєєв.*

Підписано до друку 25.02.2014. Формат 60 x 84 1/16.
Папір друк. Друк офсетний. Ум.друк.арк. 13,2.
Тираж 300 прим. Зам. № ____ . Ціна договірна.

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м.Миколаїв, вул.Паризької комуни, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.